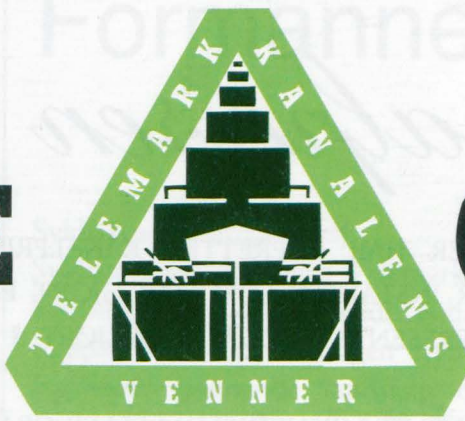

SLUSE

MEDLEMSBLAD FOR
TELEMARKKANALENS VENNER

GLØTT

NR. 2 – 1999
15. ÅRGANG

Kanalprisen 1999

TELEMARKKANALENS VENNER HAR OPPRETTET KANALPRISEN. PRISEN SKAL GÅ TIL PERSONER, BEDRIFTER ELLER INSTANSER SOM HAR GJORT EN SÆRLIG INNSATS FOR AT DET SKAL SE PENT OG REPRESENTATIVT UT I MILJØET I UMIDDELBAR NÆRHET AV KANALEN.

PRISEN ER PÅ KR. 5.000,- SAMT ET MINNEDIPLOM ELLER GRAFISK BLAD.

JURYEN – SOM ER STYRET I TELEMARKKANALENS VENNER – ER ÅPEN FOR FORSLAG TIL KANDIDATER I 1999.

VI VIL UNDERSTREKE AT EN IKKE BLIR PRISKANDIDAT ETTER Å HA RAKET HAGEN ELLER PLUKKET OPP LITT RASK OG ROT LANGS KANALEN. (DET SKAL EN SELVSAGT OGSÅ GJØRE). HER FORVENTER VI OSS STØRRE LØFT TIL EKSEMPEL OG FORBILDE FOR ANDRE. TILTAK SOM BLIR LAGT MERKE TIL!

VI HÅPER AT PRISEN VIL INSPIRERE TIL INNSATS SLIK AT OPPLEVELSENE PÅ KANALEN BLIR RIKERE FOR SÅVEL TELEMARKINGER SOM BESØKENDE.

HAR DU FORSLAG TIL KANDIDATER, SÅ SEND DETTE SKRIFTELG TIL:

TELEMARKKANALENS VENNER
POSTBOKS 372
3701 SKIEN

FORSLAG SENDES INNEN 17. JANUAR 1999.

JEG/VI FORESLÅR TIL KANALPRISEN:

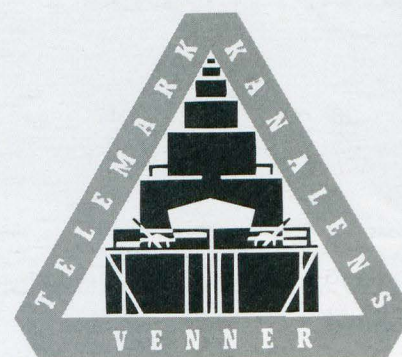
BEGRUNNELSE:

INNSENDT AV:

NAVN: .....

ADR.: .....

TLF.: .....

TELEMARKKANALENS
VENNER

Hvem sitter i styret og komiteer?

STYRET	Telefon:
Gisle Kavli, formann	35 94 54 81
Vidar Edvardsen	35 53 64 35
Johannes Skarprud	35 05 35 73
Ulf Røvik	35 94 52 99
Anne Lia	35 94 71 55

VARAMENN	Telefon:
Johan Rye-Holmboe	35 50 22 37
Brita Lodberg-Holm	35 94 54 81

KASSERER/SEKRETÆR	Telefon:
Marie Bergsli	35 52 30 65

TEKNISK KOMITE	Telefon:
Tore Kvaale	35 94 22 10

I REDAKSJONEN	Telefon:
Per Svein Bratsberg	35 52 31 57

Foreningens adresse:
Telemarkkanalens Venner
Postboks 372 Sentrum
3701 SKIEN

GS-banken bankgiro: 2610.22.15256

Postgiro: 0807 2100949

Forsidefoto:
M/S «Victoria» ved Sundkilen bru, Kviteseid.
Foto: Johannes Skarprud.

1. side etter idé av Kjell Dahl.

Grafisk tilrettelegging: Genius Forlag, Skien.

Trykk: Oluf Rasmussen A/S, Skien.

Formannen har ordet

Syklistenes inntogsmarsj

Syklistene har oppdaget Telemarkskanalen. Mer enn 1000 sykklister har i løpet av sommersesongen frydet seg over spennende landskap og morsomme kanalopplevelser. Det fine med sykkelens fremkomstmiddel er at kjøretøyet kan tas med på båtene. Kanalopplevelsen fra sykkelsetet forsterkes kanalopplevelsen. Du får nærkontakt med miljøet, du får øye på detaljene og kan stoppe når du vil. Sykling langs landeveien kan også kombineres med reisen på kanalen. Du kan nemlig ta sykkelens med deg på båten. Mange familier har valgt sykkelens som ferieopplevelse langs kanalen. Samtlige aldersgrupper, både de med og uten barn, gir tilbakemeldinger som er positive.

Telemark fylkeskommune har tilrettelagt sykkelopplevelsen gjennom et prosjektarbeid i samarbeid med Kanalkoordinator og Telemarkstreiser. Kart og beskrivelser av sykkelrutene er utarbeidet. Båtene har satt av plass til sykler. Sluseporter, stier og veier er forbedret for at sykkelfolk skal komme fram. Kanalvennene vil berømme de gode krefter som har fått dette til. Dette er produktutvikling på sitt beste!

Kanalvenner søker brødbakere

I forbindelse med restaurering av det gamle baksterhuset ved Eidsfoss sluser er Telemarkkanalens Venner på utkikk etter baksterkoner og bakstermenn. Finnes det noen som kan den gamle kunsten å bake brød på gammelmåten? I forbindelse med arrangementet Viser ved Kanalen i juni 2000 vil Kanalvennene gjerne demonstrere den ny-gamle bakerovnen. Interes-

serte bakster-kjerringer og menn kan henvende seg til formannen Gisle Kavli, Ulefoss for nærmere avtale.

Ikke gjør det!

Telemark Fylkeskommune har i et tidligere vedtak sagt at de vil tilbakeføre bryggene langs vassdraget til kommunene under den forutsetning at kommunene sørger for vedlikehold og ivaretagelse av brygger og bygningsmasse. Kanalvennene merker seg at kommunene med noen hederlige unntak ikke evner denne oppgaven godt nok. Ei heller evner de å videreutvikle bryggemiljøene verken for de fastboende eller for de besøkende. Når brygger og bygninger er tatt vare på hører det med til unntaket, eller at private interesser har gjort jobben. Fylkeskommunen som eier av bryggene bør på sin side intensivere arbeidet med å avklare grenser og eiendomsforhold. Så lenge dette arbeidet ikke er fullført vil usikkerheten og forfallet bre seg. Kanalvennene tror Telemark fylkeskommune som eier av kanalen er best skikket til å ta vare på bryggemiljøene. Vår oppfordring til fylkeskommunen er derfor klar: Ikke la kommunal sommel og sendretighet fortsette. Ta bryggemiljøene tilbake og behold kanalbryggene som en integrert del av det totale kanalmiljøet!

Gisle Kavli
Formann
Telemarkkanalens Venner

Nytt fra kanalkontoret høsten 1999

1. Fritidsbåttrafikken 1999

Turistsesongen er for lengst forbi, og vi kan denne gang se tilbake på en sesong med sterk trafikkvekst i Bandakkanalen – en økning på hele 55 % i forhold til 1998. 408 båter ble sluset opp i Ulefoss i løpet av sesongen, og vi må tilbake til 1995 for å finne et tilsvarende tall. Rekordåret 1993 hadde 642 oppslusede båter i Ulefoss.

Også i nedre kanaldel er det en betydelig økning i trafikken i 1999, selv prosentøkningen her på langt nær kan måle seg med økningen ved Ulefoss sluser. Også kano- og båttrafikken viser en pen økning i forhold til 1998.

Bluesfestivalen helt på tampen av sesongen representerer en trafikk-topp i nedre kanaldel, med ca. 140 slusede båter i blueshelga, trafikk-messig en ubetydelig nedgang i forhold til 1998.

En vesentlig økning av markedsføringsinnsatsen (større bevilgninger fra Fylkeskommunen) er nok en vesentlig forklaring på den store trafikkøkningen i 1999.

2. Markedsundersøkelsen 1999

Også i 1999 har det vært gjennomført en markedsundersøkelse blant de som reiser med egen båt på Telemarkskanalen. Også ved denne undersøkelsen "scorer" sluse-personalet høyt med gode karakteristikk. Hele 91 % av de som svarte – vurderer den personlige servicen som "Meget bra" eller "Bra".

Tilsvarende sier 88 % "Meget bra" eller "Bra" om hvordan de opplevde servicetilbudet langs kanalen. På spørsmålet om hva som

savnes mest, fikk vi følgende prioritering på «ønskelisten»:

1. Drivstoffylling
2. Bedre tilgang på vann og strøm – bl.a. nevnes lengre vannslanger, her nevnes Lunde og Dalen.
3. Merking av dybder på gjestehavnene.
4. Stillebord på toaletter.

3. Vedlikeholdsarbeider

For tiden pågår ingen større vedlikeholdsarbeider. Imidlertid er utført, er under utførelse eller er planlagt følgende arbeider av større og mindre karakter:

1. Eidsfoss slusevokterbolig inkl. uthuser er malt opp høsten

1999. TKV har malt bakstehuset.

2. Reparasjon av piper på smia i Vrangfoss er igangsatt i november 1999. (Det blir murt opp nye piper over tak).
3. Vaktstasjon på Skien sluse skal males.
4. Det skal legges skifer på vaktbua på Hogga.
5. Fendringen skal utbedres på Ulefoss brygge og Hjellebrygga.
6. Øvre sluseport på Kjeldal skal repareres.
7. Utskifting av nedre portpar på Hogga er planlagt utført først-kommende vinter. Likeledes en mindre reparasjon på øvre port samme sted.

Fra Hogga sluse.

Bildet er med sikkerhet datert 1886. Viser sagbruket og kjerraten ved sagen, samt den gamle damstokken. Dette må være før nåledammen ble bygget i forbindelse med kanalen.

Tømmerstokkene foran sagbruket mot elven er satt opp for å beskytte fundamentene ved høy vanngang. Sagbruket ble drevet direkte med vann gjennom kanal direkte fra elven, med reimuttak til forskjellige enheter i sagen. Å «sette i gang» reimdriften var sagmesterens oppgave, noe som ikke var helt ufarlig. Det skjedde manuelt enten ved å klatre ned til drivakselen, eller ved å bruke en lang stang og vippe remmene på plass. (Info: Trygve Taradlien, tidligere bruksarbeider.)

Begge disse bildene er fra Ulefoss Hovedgaards arkiv. Disse er gitt av Niels Cato Aall, som har bekostet kopiering av 300 fotografier fra Aall/Ulefoss Brugs arkiv og gitt dette som gave til museet.

Området ved det som i dag er Ulefoss sluse. I bakgrunnen ligger damstokken og fossen. Det ser ut som om det er påbegynt anleggsarbeider for sluseanlegget. Bildet kan derfor dateres til ca. 1888–1890.

Veien videre oppover mot Lanna og Aaheim var ikke særlig høy standard etter bildet å dømme.

Haugianerens sunkne øy i Telemarksvassdraget

Av Tor Kjetil Gardåsen

I Farelva ved Elstrøm mellom Skien og Skotfoss ligger et kanalens Atlantis – en sunket og forsvunnet øy. Øya er Røysa – en gang et driftig sted med flere møllebruk – i dag beliggende flere meter under vann. Turister på kanalbåtene seiler over den der den ligger et sted under kjølen på Victoria og Henrik Ibsen – ukjent og usynlig for de fleste som ferdes på vassdraget.

Røysa er i første rekke knyttet til mølleren Hans Abraham Hansen Bakkenes navn. Hans Abraham Hansen Bakkene var opprinnelig fra Suttervika ovenfor Løveid, men giftet seg til og overtok senere gården Bakkane i Solum opp mot Geiteryggen.

Hans Abraham Hansen Bakkene var haugianer, og en trofast tilhenger av Hauges lære, som gikk ut på at man ikke skulle grave ned sitt pund, men derimot forvalte det

med omtanke ved å sette det inn i nyttig næringsvirksomhet – til Guds ære, menneskenes beste og egen frelse. Hans Nielsen Hauge ville at hans tilhengere skulle legge seg etter ”de nyttigste og meest fordeelagtige Ting, saasom Kjøbmandskab, Fabriquer og andre store Brug” på samme måte som ”de Verdsligsindede” hadde gjort. For haugianerne ble økonomisk foretaksomhet et viktig ledd i gudsdyrkelsen, og Hans Nielsen Hauge fremholdt gjennom hele sitt liv at den kristne skulle være flittig i sitt jordiske kallsarbeid. Hauge selv drev mye handel og kombinerte sine forkynnelsesreiser med handel.

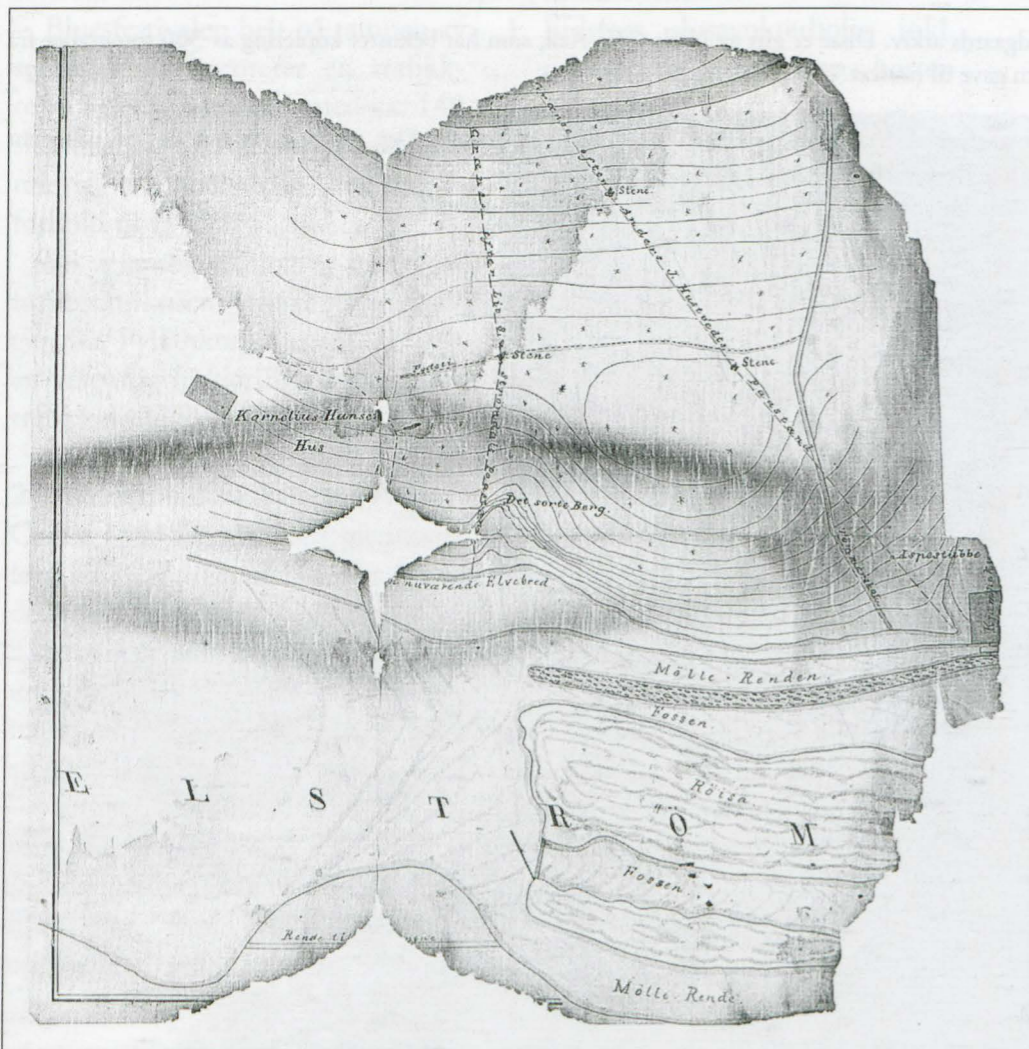
På Røysa ble den haugianske næringstanke satt ut i livet på det lokale plan. Og det var ikke lite Hans Abraham Hansen klarte å få ut av grushaugen her ute i elva. For å få hånd om området kjøpte han i

1838 et fossefall under Strømdal gård, hvor det før hadde ligget et lite møllebruk, ”Kjempekverna”. Da han i 1840 overtok sin kones gård Bakkane på Solumsiden, fulgte området på sørsiden av elva med, og dermed disponerte han alle fosserettighetene på dette stedet. I 1844 idriftsatte han bl. a. en ny mølle her.

Men gleden over Røysa skulle bli kortvarig. Ikke lenge etter kom planene om kanallegget og skapte forandringer. Anlegget av Skien-Norsjøkanalen gjorde det nødvendig med oppdemming av Hjellevannet og Farelva, og ved ekspropriasjonsforretning 25. mai 1853 ble begge Hans Abraham Hansen Bakkenes møllebruk ekspropriert. En redegjørelse som han ga i forbindelse med ekspropriasjonsforretningen forteller imidlertid at han i høyeste grad var oppsatt

Farelva ut for Kjempeåsen. Øya Røysa lå ute i elva.

Fragment av gammelt kart over Elstrøm og Røysa. Det var ikke lite Hans Abraham Hansen Bakkene fikk ut av Røysa med tilliggende landområder. Foruten de to kvernene var det en innretning for laksefiske her. Dessuten kunne han innkassere en årlig grunnleie fra fløtningen på 6 spd. for et kar som fløtningen hadde satt opp på hans grunn for å hindre tømmeret i å flyte inn i mølleren. Fossen ved Røysa var demt opp men en dam. Vi legger også merke til en renne til prammene gjennom landet på sørsiden.

på å ivareta sine interesser i saken. Det er ikke måte på hvilken verdi det var i – eller som man kunne få ut av – den lille steinhaugen og fossefallene.

I redegjørelsen forteller han at det nå lå to kverner og et laksefiskeri ved Røysa. Laksefiskeriet hadde han 2 Spd. i årlig inntekt av. Han hadde videre latt Fløtningens direksjon sette opp et kar for å hindre tømmer i å flyte inn i mølleren hans. Dette hadde han en årlig inntekt på 6 Spd. av, foruten at fløtningdireksjonen måtte vedlikeholde karet. Videre ble det påpekt den mulighet han ville miste ved at det ikke kunne føres opp en sirkelsag ved Røysa for å skjære fra egen skog og til bygdens folk. Ingen tvil om at haugianeren også i ekspropriasjons-situasjonen forvaltet sitt pund Røysa i tråd med beste haugianske næringsånd.

Hans Abraham Hansen Bakkene

drev ellers møllevirksomhet på Eidet i Skien. Her var han tidlig ute med en industriell nyhet: sliping av tremasse. Ved Broene anla han sammen med svigersønnen Nils Kittilsen i 1869 – 70 ett av de første tresliperiene i landet. Statsminister Gunnar

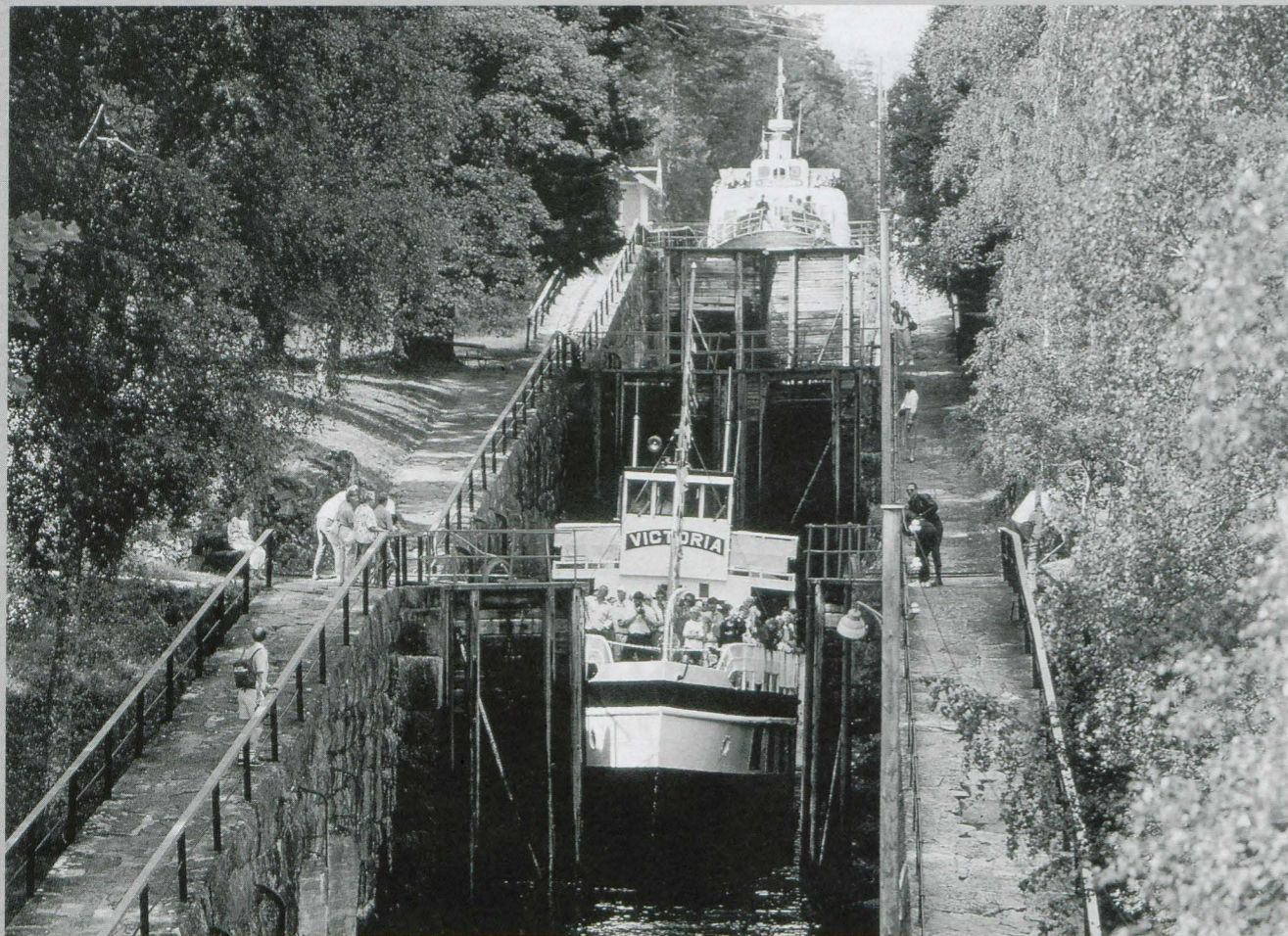

Hans Abraham Hansen Bakkene, født 18. oktober 1815, død 3. oktober 1894, mølleier og gårdbruker i Solum

Knudsen forteller at han sist i 1860 – årene kom til Hans Abraham Hansen Bakkene, som da hadde lest i en tysk avis om en oppfinnelse som gjorde det mulig å male tre til et mel som en kunne fremstille papir av. Etter at Hansen Bakkene hadde lest stykket uttalte han at ”Prisen paa dette mjølet er ju høiere end rugmjøl, og da træ er adskillig billigere end rug, saa maa der da være penger at tjene paa at male dette trømjølet.” Dette ga støtet til tresliperiet, og det kom etter hvert flere tresliperier langs Broene.

Ved kanallegget ble Hjellevannet og Farelva demmet opp, og Røysa og minnene etter Hansen Bakkenes møllebruk ligger i dag flere meter under vannet. En liten strømkrusning i elva er alt som forteller om et gammelt fossefall og en tidlig industrivirksomhet.

En annerledes gave

... . proppfull av natur og kulturopplevelser!

Sluse cruise med
M/S «Victoria», M/S «Henrik Ibsen» og M/S «Telemarken»

Priser fra hundrelappen og oppover

Ring oss, så vil vi skreddersy et gavekort for deg!

Tlf.: 35 90 00 30 – Fax 35 90 00 21

Telemark
REISER

POSTBOKS 2813 KJØRBEKK – 3702 SKIEN

www.telemarkskanalen.com

Rutebåtene trafikkerer kanalen i perioden 18. mai til 10. september 2000

Jubileumstur på Telemarkskanalen

Norske Sivilingeniørers forening (NIF) har i år feiret sitt 125-årsjubileum. Foreningen ble stiftet av ni norske ingeniører og arkitekter 9. desember 1874. Etter at de unge menn hadde fått sin eksamen ved høyskoler i Hannover og Karlsruhe, reiste de hjem igjen til Norge for å være med på å bygge landet. Hovedmannen bak stiftelsen av foreningen var ingeniør og arkitekt Petter Andreas Blix. Han ble utdannet ved Hannover Polyteknikum i 1854 – og begynte kort etter i kanalvesenet for å delta i byggingen av Skien-Norsjø-kanalen. Ingeniørlyøntnant Johan Tullin Thams hadde siden 1853 vært ansatt som bestyrer for utbyggingen. En av de andre assistentene til anleggsbestyreren, var Jens Theodor P. Vogt, en annen av de som knapt 20 år senere stiftet Norske Ingeniørers og Arkitekters Forening. Denne historiske koblingen mellom NIF og Telemarkskanalen var en av flere årsaker til at styret i NIF Telemark avdeling valgte legge sitt jubileumsarrangementer til Telemarkskanalen.

En reise gjennom fylkets industrihistorie. I nært samarbeid med kanalkoordinatør Elisabeth Skjelbred, laget vi et innholdsrikt program for turen 29. mai 1999. I tråd med hennes råd ble våre medlemmer invitert til 12 timers fest og en spennende reise gjennom Telemarks industrihistorie de siste 300 år. Vår lille reise gjennom tid og slusekammer begynte kl 11.30 på Brekke gård. Omvisere fra Telemark museum fortalte om familien Aall og deres tilhørighet til Brekke gård og Ulefos Hovedgaard. På Telemarksutstillingen fikk de 100 festdeltakerne et innblikk i hvordan menneskene levde i Telemark i tidligere tider – og på den tiden Skien-Norsjøkanalen ble bygd, planleggingen av Bandakkanalen tok til – og vår forening ble stiftet. Fra Brekke-parken gikk ferden i busser til Ulefos Hovedgaard. Der tok kunnskapsrike guider oss med på spennende og lærerik omvisning gjennom hovedgårdens vakre saler og

ga forsamlingen spennende små glimt inn i denne innflytelsesrike Aallfamiliens liv og virke. I vognmuseet fikk vi se hva slags kjøretøy de velstående benyttet på den tiden da kanalen ble bygd.

Vi mønstrer på M/S «Henrik Ibsen»

Kl. 16.30 mønstret vi på M/S «Henrik Ibsen» i øvre slusekammer ved Ulefoss. Det var en spent og glad forsamling som gikk om bord og sikret seg gode utsiktsplasser for seilasen opp Eidselva. Selv om gjestene var fra Grenland og Notodden var det, i følge en liten «gallup» blant deltakerne, bare rundt 15% som hadde reist på Telemarkskanalen tidligere. På tu-ten opp til Eidsfoss ga kanalkoordinatøren en orientering om Telemarkskanalen og driften av denne. Det vakre sluseanlegget ved Eidsfoss var en spennende forsmak på innseilingen mot det imponerende sluseanlegget ved Vrangfoss. Trærne i parken ved Vrangfoss hadde fått pleiet og stelt sine kroner før sesongen og parken viste seg fra sin beste side. Etter Vrangfoss sluser gikk ferden videre opp gjennom overkanalen til duften av nystekte vafler og nykokt kaffe. På Apalnesfjorden gjorde båten vendereis og satte igjen kursen mot Vrangfoss. Og gjestene hadde absolutt ikke noe imot en repetisjon av slusingen gjennom Vrangfoss!

«Ingeniøren hang i bratte Fjeldvæggen»

Turen ned mot Vrangfoss ble krydret med informasjon om farefull fløtning gjennom Kreppa, Trangen og Holmstupet i tiden før 1880 og om byggingen av sluseanlegget. Gjennom sitat fra en reportasje i «Varden» i 1887 ble ingeniørene ombord minnet om anleggsingeniørens utfordringer i tidligere tider: «En storartet Dam skal settes i trangeste Fossen. En ingeniør hang i bratte Fjeldvæggen med Fossen under sig efter et taug og maalte og anstillede Beregninger paa det sted, Dammen skulde bygges.» Ingeniørene på jubileums-tur begrenset seg til å

henge over rekka mens de studerte det minnesmerke som deres teknologiske forfedre hadde vært med på å skape, det minnesmerke som Teknisk Ukeblad i 1887 beskrev som «det kunstverk, der for alle tider vil stå som et vitnesbyrd om den dyktighed, der beskjæler denne tids ingeniører i vårt land...» De mange tekniske detaljer i anlegget, uthoggingen i steinene for å gi plass til ringer og beslag, samt slusingens teknikk ble studert grundig av sivilingeniører og andre teknologer i ulike aldersgrupper. Etter at de hadde fått med seg den vakre turen forbi Eidsfoss, ble det servert reker og hvitvin med tilbehør.

En liten «slusevenn» i oss alle!

Det var en lystig og glad forsamling som spiste, pratet og sang seg over Norsjø. Flere av deltakerne ga uttrykk for sin takknemlighet for at de hadde fått anledning til å være med på en slik tur. Etter gjentatte repetisjoner lærte deltakerne seg navnene på alle sluseanleggene – og gjennom informasjon fikk de bl.a. øynene opp for at uten Telemarkskanalen hadde ikke Norsk Hydros «vugge» blitt plassert på Notodden. For det var Skien-Norsjøkanalen som gjorde «Heddalsvannet til en bukt i havet» og gjorde det mulig å starte en moderne fabrikk i innlandet på den tiden. Klokken 2330 la vi til ved Hjellebrygga – hvor busser ventet for å kjøre festdeltakerne hjem. Og denne gangen var det i hvert fall sikkert at alle enige om at de hadde hatt en kjempes fin tur! Denne jubileumsturen på kanalen ga klare signaler om at det ligger gjemt en liten «slusevenn» i de fleste telemarkinger – og at en chartertur på kanalen er GØY og en lærerik reise i Telemarks spennende industrihistorie.

Gunnar Berg,
NIF Telemark

NYTT FRA

Telemark REISER

For et flott skue det er med «Victoria» og «Henrik Ibsen» som nå ligger i vinterdvale ved Hjellevygga i Skien. Tilstedeværelsen av båtene, begge med flott belysning, gjør at kanalen blir markedsført på en «lun måte» hele vinteren igjennom! Kanskje dette minner noen på at de må huske å kjøpe julegavekort med kanaltur som gave til en god venn!

Flott sommer på kanalen

Etter fjorårets dystre sesong med et skralt sommervær, busstreik, flystreik og avbestillinger fra en rekke turoperatører er det hyggelig å se tilbake på årets sesong. Ikke mindre enn 43.292 passasjerer reiste med en av de tre kanalbåtene i 1999 (37.341 -98). Aldrig tidligere har det vært flere gjester i August måned enn det var i år og også i samtlige andre måneder var det økning i forhold til sist år. Det er gledelig å se bedriftene i Grenland benytte seg av chartertilbudet på kanalen. Vi har fått mange nye gjester på stekningene ovenfor Lunde samt en fin økning til og fra Akkerhaugen, hvor Telemarken har sin hjemmehavn.

Nytt sykkeldekk på Victoria

Ruten langs Telemarkskanalen er utpekt til å være en av Norges fire fjortårnsruter. Ruten ble skiltet fra Ulefoss til Dalen i 1998 og i år var det første sesong med full drift. Det ble gjort to forbedringstiltak før sesongstart, begge ved Eidsfoss sluser. For å gjøre kryssingen over sluseporten enklere, ble en av portene utvidet med et bord. I tillegg ble trappa tatt bort og erstattet med en slak bakke. Før sesongstart hadde også «Victoria» fått sykkeldekk med plass til 10 sykler. Henrik Ibsen hadde sykkeldekk fra før og her er det nesten ubegrenset plass.

Suksess med «sykkelpakker»

Før sesongstart ble det laget ferdigpakkede turer for salg. I en

Sykkelentusiaster i Vrangfoss sluser.

konvolutt presenterte vi tre turforslag som alle var knyttet til kanalruta. Man hadde en målsetning om å øke antallet sykler ombord på båtene fra 300 i -98 til 600 i -99.

Økningen ble på 241% dvs 1024 sykler! Det ble solgt 265 sykkelpakker gjennom Telemarkreiser, hvorav 60% kjøpte «Den store kanalturen» fra Ulefoss til Dalen og 40% «Den lille turen» fra Fjågesund til Ulefoss. I tillegg vet vi at det er mange som ordner sin overnatting selv. Det ble foretatt en gjesteundersøkelse langs sykkelruta og den viste at syklistene var svært godt fornøyde med sykkelruten, men at det er enkelte ting som må bli gjenstand for en gjennomgang før neste sesong. Undersøkelsen viser at syklistene i hovedsak kommer fra Oslo/Akershus, har høyere utdanning, tjener 425.000 i året (hele husstanden), er mellom 30 og 59 år

samt sykler sammen med ektefelle/samboer, barnefamilier eller venner.

Kanalen på Internett

Kanalen har nå vært på nett i snart to år. Sidene er godt besøkte og vi får en rekke forespørsler og bestillinger via nettet. I disse dager er vi i ferd med å lage nye felles sider for Telemark og også kanalsidene vil få ny design.

Besøk kanalen på:

www.telemarkskanalen.com!

Sesongen 2000

Ruteplan for 2000 er fastsatt og rutebåtene begynner i trafikk 19. mai og vil gå i sin faste rute helt frem til 10. september. Båtene vil som tidligere være ledige for charter allerede 1. mai og Telemarken kan sogar tilby julebordscruise nå i førjulstiden.

Naturkunst langs kanalen

I begynnelsen av august i år kom tyve kunstnere, kunsthåndverkere og arkitekter til Nome kommune for å arbeide med naturkunst langs kanalen. Dette var et samarbeidsprosjekt mellom Nome kommune og Institutt for Romkunst i Oslo. Kunstnerisk leder var Alfio Bonanno som er fra Italia, og som bor og arbeider på Langeland i Danmark. Undertegnede var prosjektleder.

Nå lurer du kanskje på hva naturkunst er?

Naturkunst er basert på naturens egne byggematerialer og er et kreativt møte mellom kunstner og natur. Kunstneren går ut i omgivelsene og uttrykker noe med de materialer som finnes der. Stedet hvor arbeidet blir gjort og stedets historie kan også være viktige inspirasjonskilder. Foreløpig har vi sett få naturkunstprosjekter i Norge, mens denne uttrykksformen har bredt om seg i flere andre land. I Danmark har Alfio Bonanno skapt en naturkunstpark på Langeland som har hatt stor betydning for omgivelsene. Internasjonale kunstnere har kommet til parken og skapt naturkunst på oppdrag. Naturkunst er nært knyttet til økologi og er som oftest forgjengelig kunst. Det betyr at det som skapes langsomt skal gli tilbake til naturen.

Å arbeide ute i naturen var nytt for mange av deltagerne og det samme var både Telemarkskanalen og Nome kommune. Derfor fikk deltakerne en god del informasjon om kanalen, Telemarkskulturen og alle deltok på en båttur fra Ulefoss til Lunde.

De første famlende forsøk på å uttrykke noe som hadde med kanalen ble foretatt i tilknytning til Hogga sluser. Det ble badet, vasset og svømt. Steiner og tømmerstokker ble lempet på og mange gode ideer ble født. Deretter flyttet gruppen til steinbruddet ovenfor Vrangfoss sluser. En smal og ulendt sti førte dit inn og det ble også nødvendig å balansere på jernsviller for ikke å falle i vannet. Med andre ord var forholdene ikke akkurat tilrettelagt. Men der inne ble gamle kulturminner avdekket og synliggjort: En vinsj, en esse/smie og gamle uthogde steiner.

Vi lagde bål plass og steinsirkel, bjørnehi, ei ku, strømninger i vann, markeringer langs vannet og mye annet. Aktivitetene ble presentert i TA, Varden og på Telemarkssendinga.

Det store høydepunktet på samarbeidet skjedde på Nومهstranda de siste tre dagene hvor vi skapte «SLUSE 2000». Nومهstranda er Nome kommunes tusen-års-sted og dette ønsket vi å markere, ettersom vi var sponset med tusenårsmidler fra statlig hold.

Fra kanalen med god hjelp av Birger Bergland fikk vi gamle utskiftede sluseportmaterialer og gammelt håndsmidd jern. Vi fikk

ta løse steiner fra sandtaket bak Nومهstranda og vi fikk tillatelse av Nome kommune til å bygge skulpturen vår. «SLUSE 2000» ble håndgravd ned i bakken og er et symbol på vannet som renner. Noen av de gamle trestokkene er de opprinnelige fra sluseportene i 1892. Steinene er formet av isen for over ti tusen år siden. Dette er derfor en vel forankret skulptur både når det gjelder tid og sted.

Skulpturen ble åpnet og overrakt Nome kommune lørdag 14. august under en liten åpningssermoni. Deltakerne var utslitt etter tre dagers tunge løft med trestokker og svære stein. Men alle deltakerne dro lykkelige hjem etter et meget vellykket møte med Telemarkskanalen og Nome kommune.

I ettertid har skolene i kommunen hatt stor glede av å oppsøke naturkunstarbeidene kunstnerne etterlot seg. Klassene har også latt seg inspirere til å gjøre ting selv i sitt nærmiljø.

Personlig har jeg et ønske om flere naturkunstprosjekter langs kanalen i årene framover.

Jeg mener dette er forenlig med å ta vare på det gamle miljøet og naturen og utdype både historien og opplevelsen.

Brita Lodberg-Holm

Kanalprisen 1998

Skotfoss Historielag mottok Kanalprisen for 1998 for flott kultursti.

Skotfoss-stien ble ferdig våren 1997. Det var historielaget som hadde ideen, og denne foreningen har vært en svært viktig pådriver og støttespiller i arbeidet rundt kulturstien. I følge formannen har historielaget vært den viktigste pådriveren av alle, noe som er bakgrunnen for tildelingen.

Et av de første arbeidene som historielaget satte i gang var rydding av traseen over Saglandsåsen, den gamle vegen som ble brukt til å frakte bagasje for de reisende på kanalbåtene.

For øvrig har ryddingen av den gamle jernbanetraseen og plassen rundt og ut til skipningen vært et viktig arbeidsområde, fremholdt Gisle Kavli under utdelingen.

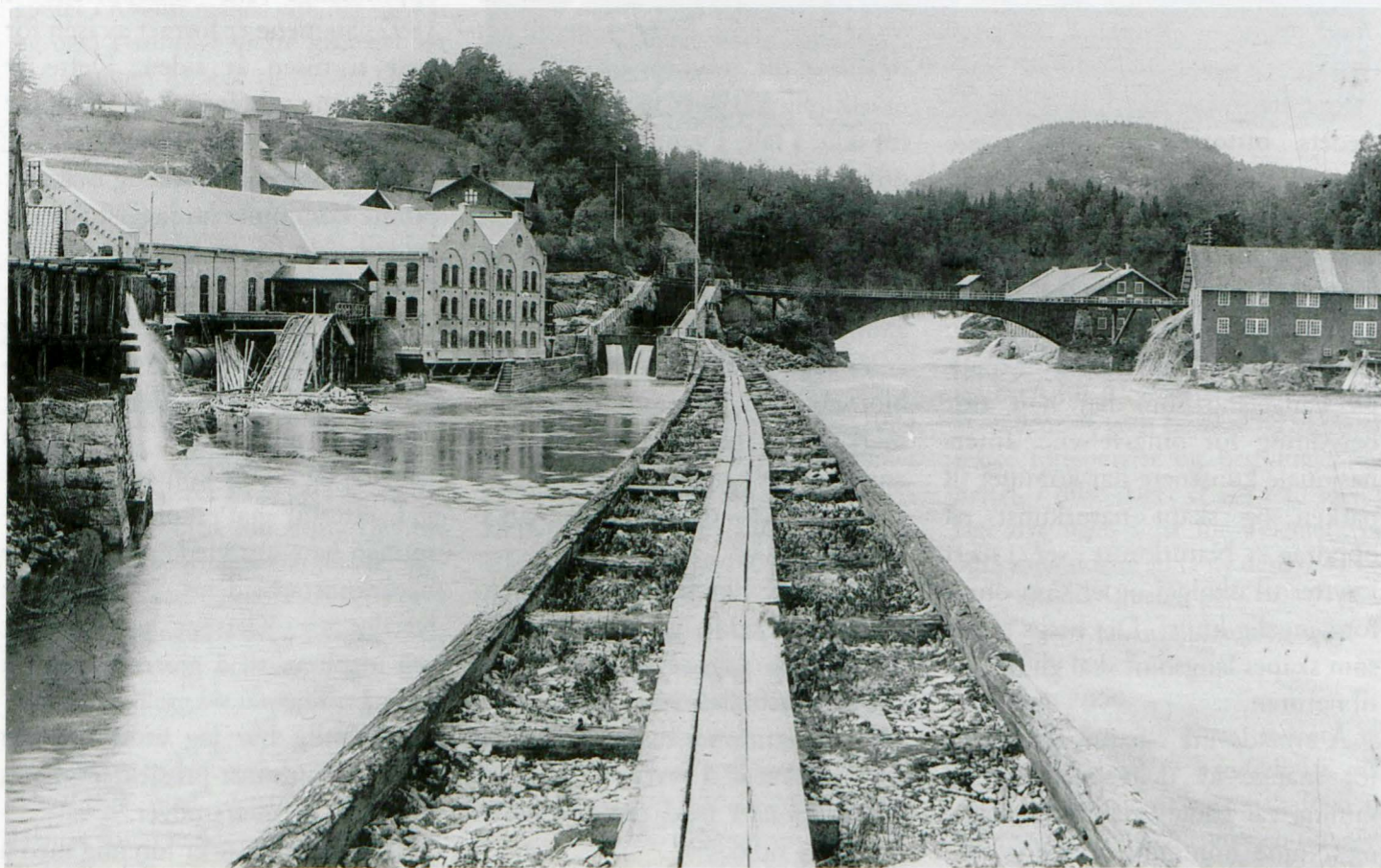

Skotfoss historielag mottok kanalprisen av Gisle Kavli, f.v. og Johan Rye Holmboe fra kanalvennene. Videre på bildet: Tor Sannerholt, Carl Corneliussen, Liv Randi Aune, Finn Solbakken og Bjørn Larsen.

Foto: «Varden»

Han opplyste at Skotfoss historielag også har vært viktige informanter og medarbeidere med tekst- og bildemateriale til de 12 skiltene langs stien. Disse tekstene

– som er kvalitetssikret av Tor Kjetil Gardåsen på Telemark Museum – anses som svært viktige for publikums interesse.

Bildet viser industrien på begge sider av elven ved Ulefossen. Den gamle moloen for kanalen inn mot slusene var tømmerdekket på sidene, med gangspor oppå. Den gamle trebroen viser at bildet er tatt før 1933, da den nye broen ble anlagt. Dette bildet er også fra Ulefos Hovedgaards arkiv. Som er gitt av Niels Cato Aall. Se forøvrig side 5 hvor 2 bilder fra den samme samlingen er vist.

Endelig ferdig

Baksterhuset (til venstre) i Eidsfoss er endelig ferdig.

Baksterhuset i Eidsfoss har lenge stått på agendaen til kanalvennene.

Nå står det lille huset der ferdig restaurert med ny-muret bakerovn og det hele!

Det gamle baksterhuset utgjør en viktig del av et hele i miljøet ved Eidsfoss sluser. I tidligere tider ble det drevet småbruk på eiendommen. Baksterhuset utgjør en del av dette miljøet.

Mange skal takkes: Først og fremst Vidar Edvardsen som utarbeidet arkitekttegninger etter oppmålingsjobben som ble utført av kanalvennene Brita Lodberg-Holm og Olav Skjeldal. Trond Endresen, Feste AS har også utarbeidet planer for uteområdet etter idèutkast fra Brita Lodberg-Holm.

Dernest skal brødrene Rønningen, Ulefoss som bygget huset opp igjen, ha takk for meget samvittighetsfull snekkerjobb. En stor takk til kanalens folk med Birger Bergland i spissen som utbedret veien sånn at det var mulig å komme ned med maskiner og materialer.

Kronen på verket sørget murer Håvard Gjergjordet for. Han har murt selve bakerovnen opp igjen. En takk går også til dugnadsgjengen som har malt huset. Her har også Birger Bergland gjort en fin jobb med å ta ut farger og være behjelpelig. Vi skal også huske på å takke Telemark fylkeskommune ved kanalkoordinator Elisabeth Skjellbred for tålmodighet og penger. Nome kommune ved

kultursjefen har også bevilget penger. Det har selvsagt også styret for Kanalvennene gjort.

Kanalvennene og Fylkeskommunen ønsker foreninger og lag velkommen til å ta eiendommen i Eidsfoss i bruk til arrangementer, turer, utflukter m.m.

Til sommeren, nærmere bestemt 17. og 18. juni skal det dufte nybakt brød ved Eidsfoss sluser.

Alle er velkommen til en prøvesmak!

Bli kanalvenn!

Meld deg inn i Telemarkkanalens Venner

I 1892 var ikke Bandakkanalen den turistattraksjonen, slik vi kjenner den i dag. Dengang var det et særdeles dristig byggverk av stor ingeniørkunst, og den dag i dag befester Telemarkkanalene seg som en unik ferdselåre her i landet. Også internasjonalt sett er kanalens monumentale anlegg en levende representant for industrialismens begynnelse i Norge.

At sluseanleggene innover Telemarksbygdene ble vellykket, vitner den store aktiviteten som

ble etter århundreskiftet. Etterhvert som veiene ble bedre, mistet båttrafikken på Telemarkkanalene en stor del av sin betydning.

Så kom Turistene. Cirka 40.000 har gjestet kanalbåtene årlig fra midten av 80-tallet og fram til i dag. Det er vel ingen som vet hvor mange som avlegger de mange severdigheter langs den over 100 kilometer lange kanalstrekningen et besøk. At betydningen for de enkelte lokalsamfunn er store, er derimot hevet over tvil.

Telemarkkanalens Venner er en organisasjon som på fritt og upolitisk grunnlag arbeider for fortsatt drift av Telemarkkanalene, for vern av minnesmerker, natur- og kulturverdier som ligger til vassdraget og er knyttet til driften av kanalene. Telemarkkanalens Venner ønsker å stimulere til økt bruk av kanalene og vassdraget som ledd i både næringsvirksomhet og ferie/rekreasjonssammenheng.

Medlemsskap i Telemarkkanalens Venner, koster for privatpersoner kr. 100,- pr. år, firmamedlemskap kr. 500,- pr. år.

Klipp ut og send kupongen til: Telemarkkanalens Venner
Postboks 372 Sentrum
3701 SKIEN

Navn ..... Navn .....

Adr. .... Adr. ....

Postnr./sted ..... Postnr./sted .....

Bedrifter som er medlemmer av Telemarkkanalens Venner

ABB Control A/S
A/S Lund
Betong Transport
Bø Hotell
Color Line
Fokus Bank
Gautefall Hotell & Appartements
GS-Banken
Holla Sparebank
Høyers Hotel
Linjegods A/S
Morgedal Hotell
Notodden Motorbåtforening
Quality Lifjell Hotel
Quality Straand Hotel

Rica Ibsen Hotel
Skien Postkontor
Statens Vegvesen Telemark
Skien-Telemarkens D/S
Skotfoss Historielag
Sparebanken Grenland
Telekraft A/S
Telemark Idrettskrets
Telemark Tømmersalgslag
Trio Fabrikker
Union Tømmerkompani A/S
Varden
Vinje Hotelpark
Øst-Telemark Reiselivslag

BOKTILBUD

Telemarkkanalens Venner har kjøpt restopplaget av boken

«KANALEN 100 ÅR»

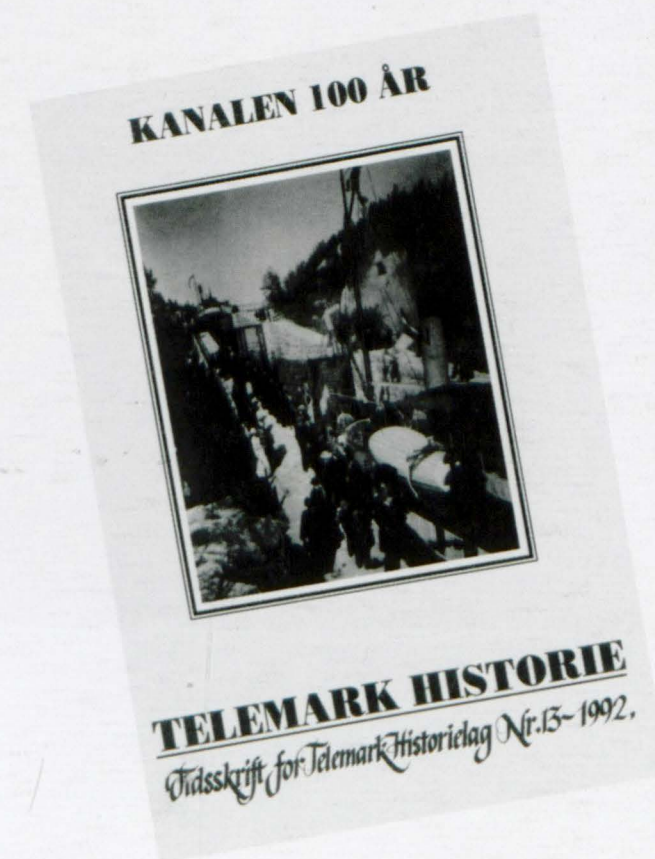
som ble utgitt i forbindelse med Kanaljubileet i 1992

Utgiver var Telemark Historielag

Pris kr. 150,- + porto

Bestilling i tlf.: 35 94 53 02 e.kl.17.00,
eller skriv til:

Telemarkkanalens Venner
Postboks 372
3701 SKIEN

B

Returadr.:
Telemarkkanalens Venner
Postboks 372 Sentrum
3701 SKIEN

Høststemning ved Eidsfoss sluser.

Foto: Vidar Edvardsen, Skien.